

Landsbygdsriksdagen
24.11.2006 Karis
Andra finansminister Ulla-Maj Wideroos

Bästa landsbygdsutvecklare!

Regeringen är bekymrad över demokratiutvecklingen i vårt land. Särskilt när det gäller utvecklingen på lång sikt ansågs det redan när regeringen tillträdde, att det är en fråga som det är skäl att ta på allvar. Det finns problem – men det finns också lösningar.

När regeringen tillträdde beslöt man att genomföra fyra så kallade politikprogram. Det betyder enkelt uttryckt att olika ministerier - och ministrar - samarbetar över sektorgränserna kring ett speciellt tema för att nå vissa uppsatta mål och för att angripa vissa identifierade problem på bred bas.

Ett av programmen handlade just om medborgarinflytande och demokrati.

När det gäller medborgarinflytande och demokrati, fanns det ett flertal faktorer i bakgrunden, som gjorde att regeringen i regeringsprogrammet gick in för att satsa alldeles särskilt på det området. Jag ska nämna några orsaker.

- Röstningsaktiviteten har under en lång rad val sjunkit.
- Intresset för att engagera sig samhälleligt har också minskat, speciellt bland de unga. De andra nordiska länderna kan uppvisa betydligt bättre siffror än Finland. Det här är ganska alarmerande för oss och för ett land som ofta berömt sig självt över sin höga medborgaraktivitet i internationella sammanhang. Vi-andan i samhället håller på att bli en jag-anda.
- Engagemanget i partier, men också i andra folkrörelser, minskar.

Det är tendenser bör tas på allvar och som behöver särskild uppmärksamhet för att vi ska kunna ändra på riktningen. Men det är ett arbete på lång sikt.

I dag kan vi se att intresset för politik igen verkar öka. Det är för tidigt att tala om ett definitivt trendbrott men man kan vara hoppfull. En första mätare på vart vi är på väg, blir det kommande riksdagsvalet.

Regeringen har alltså på många olika sätt försökt tackla demokratiunderskottet. Jag skall snart återkomma till några åtgärder som diskuterats men låt mig först säga något om nivåer och storlekar.

Björn Wallén och Christina Öhling argumenterar för de små enheterna som garanter för demokrati och medborgarinflytande. Och visst har de rätt. Ju mindre enheter, desto mera inflytande har den enskilda individen. Men vi måste också fråga oss inflytande över vad.

Men i rättvisans namn så måste detta vägas mot **storleken av de problem** som skall tacklas. Vår globaliserade värld kräver lösningar och beslut på allt högre nivå, det tydligaste exemplet på det här är miljöfrågorna.

Så frågan blir inte skall vi ha stora eller små enheter, utan hur kan vi utnyttja såväl de stora som de små enheternas fördelar. Och där dessa inte låter sig kombineras, hur skapa den bästa balansen.

Finland är - om inte världsbäst så i alla fall nära toppen - när det gäller lagstiftning för att garantera demokrati och medborgarinflytande. Det är inte där problemen ligger, vi kan inte lagstifta bort demokratiunderskottet.

Men vi kan göra en hel del för att skapa öppnare beslutsprocesser och ge medborgarna fler och effektivare kanaler för påverkan.

Och det görs också. Finland har bra principer för hörande av medborgarna. Till exempel handboken "Hör medborgaren – bered klokt" som är en handbok för statstjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare. Här ges många konkreta råd

och exempel på hur medborgarnas röst bättre ska höras i förvaltningen. Handboken har utarbetats som en del i regeringens politikprogram för medborgarinflytande. Det man kunde förbättra är kanske själva lyssnandet, d.v.s. att man verkligen beaktar medborgarnas åsikter.

Vi får inte heller vara alltför blåögda när det gäller demokratiutvecklingen. I princip är alla för demokrati. Men om man vill ge makt åt folket så är det alltid någon annan som upplever att makten tas av dem.

Och det betyder att de som har makt bromsar. Det kan vara centrala beslutsfattare, byråkrater och organisationsledare. Därför är arbete för demokrati inte lätt. Det handlar om attityder hos politiker, tjänstemän och i sista hand om allas vår respekt för inte bara demokratiska spelregler utan också för demokratisk anda.

Samtidigt så måste man också komma ihåg två saker: samhället har blivit mycket mer komplicerat och förändringstakten har ökat. Det är inte lätt för stat och kommun att hinna med alla utredningar och höranden som skall göras. Men framförallt är det inte lätt för gemene man och kvinna att hinna sätta sig in i alla beslutsförslag som man kan ta ställning till.

Också här kommer storleken in. I närsamhället kan problemen naturligtvis vara lika komplicerade som på riksnivå. Men de är ändå på ett helt annat sätt överblickbara. Det är därför som en levande demokrati fungerar bäst i närsamhället. Det må sen gälla en liten by eller en stadsdel.

När det gäller demokratiutveckling skulle jag vilja formulera den litet paradoxalt klingande devisen "**den lägsta nivån har högsta prioritet**" men jag tror nog ni förstår vad jag menar. Det är med andra ord ni som sitter på den viktigaste nyckeln till demokratiutvecklingen i landet.

Med detta vill jag inte alls frånta statsmakten något ansvar. Det är självklart att staten har ansvar. Men det är lika klart att riksdag och regering inte ensam kan utveckla demokrati. Det krävs samarbete, med en kraftig betoning på arbete.

Ett viktigt steg för att stärka demokratin på bynivå håller regeringen på att ta som en del av det specialprogram för landsbygden som enligt planerna skall godkännas i början av nästa år.

Regeringen vill utveckla byplaneringen så att den kan användas vid markplanering och landskapsvård. Regeringen uppmanar också kommunerna att beakta byplanerna. Detta är ännu inte godkänt av regeringen men detta är vad som planeras.

Den här åtgärden motiveras utgående från landsbygdspolitiska mål. Samma signaler har kommit från regeringens politikprogram för medborgarinflytande: Utveckla byplaneringen!

Med andra ord: effektiv landsbygdsutveckling och ökad demokrati går hand i hand. Det finns en allmän lärdom att dra av detta också.

Det är samtidigt självklart att staten måste garantera vissa resurser för att byplaneringen skall kunna ske rationellt. Litet pengar för statistik, experthjälp i vissa skeden, sekreterararvode, kaffe osv. Utgångspunkten måste ändå vara att det egentliga arbetet görs på talko. Om man anställer en konsult för att skriva byplan så har man varken ökat demokratin eller effektiviteten, hur elegant planen än ser ut.

Varför är då just byplanering så viktig?

Jag skulle vilja ge några argument för det:

Byplanen skapas i närsamhället. Där har alla som vill möjlighet att delta i byggandet av visioner för framtiden och praktiska handlingslinjer. Helt enkelt att säga hur man vill ha det. De som deltar i byplanerandet är experter på det de planerar, vem vet väl bättre hur en by skall se ut än den som bor där.

Dessutom kan vi lita på att de som planerar inte är hämmade av någon sorts kvartalsekonomisk närsynthet. Man vill ha långsiktiga lösningar där man bor, inte snabba klipp. Och man är knappast benägen att ta några miljörisker för kortsiktiga fördelar heller.

Vi kan lita på byaplaneringen. Därför skall vi satsa på den.

Självfallet talar jag här om byaplaner som görs upp på riktigt. Där det verkligen är en bred och för hela byn öppen grupp som funderar och tar ställning till framtiden. Planer som skrivs vid kaffebordet av en liten grupp förtjänar självfallet inte kallas byaplan.

Det finns naturligtvis en lång rad andra åtgärder som också borde vidtas.

Högt på listan ligger att stöda folkrörelserna överlag. Pengar är viktiga.

Nu tänker jag inte gå ut och lova mera bidrag till föreningslivet – om någon hoppades på det. Men det är viktigt att understryka, att lagstiftaren inte får fårsvåra föreningars och folkrörelsernas medelanskaffning med oklara och ogena regler.

Det skall till exempel vara möjligt för en förening att skaffa ekonomiska resurser för sin allmännyttiga verksamhet utan att man i beskattningen blir betraktad som ett företag. Det en sak som utreds som bäst. Ansvaret för det ligger på politikerna. Det är viktigt för beslutsfattarna att inse, att tredje sektorn är en viktig del av vårt samhälle och samhällsapparaten. Därför är det också viktigt att vi har skilda och tydliga bestämmelser som reglerar föreningsverksamhet från affärsverksamhet, utan att för den skull reglerar bort möjligheterna till medelanskaffning för föreningsverksamheten.

Föreningslivet följer en annan logik än näringslivet. Det måste man inse i hela den offentliga förvaltningen.

I dagens värld är det de stora och starka som råder. Det är de stora internationella företagen som har inflytande. Det är de stora staterna som dominerar. Många lever i den tron att det stora är både effektivt och vackert.

Men det är inte alltid mänskligt.

I Närpes är vi bra på att bygga växthus. Också stora växthus.

Jag skulle vilja föreslå att vi bygger ett **litet** samhälleligt växthus.

Vi borde skydda de små enheterna som fungerar i en mänsklig skala.

Vi borde inte kräva samma byråkrati av ett litet projekt som av ett stort.

Vi borde ha skilda regler för de små på alla de områden där det är möjligt. De kan kanske växa och bli stora. Eller leva lyckliga in sin småskalighet.

Låt oss alltså bygga ett växthus för de små samhälleliga plantorna!

Litet är vackert!

Oberoende av om vi tycker om det eller inte så kommer vi att se större enheter också i vårt land. Då gäller det att hitta nya metoder för medborgarinflytande. Då kanske en liten enhet plötsligt är en f.d. kommun som gått ihop med en annan. Har vi beredskap för denna utveckling.